OM FÅRÄGARES MÖJLIGHETER ATT SKYDDA SINA DJUR FRÅN ROVDJUR

I rovdjursdebatten framförs ofta att de svenska fårägarna inte gör tillräckligt för att skydda sina djur mot varg och andra rovdjur. Men hur realistiska är de möjligheter som finns?

Rovdjursavvisande stängsel (RAS)

Lagstiftningen kräver att en djurägare håller stängsel som förhindrar tamdjuren att komma ut och förorsaka skada på annans egendom. Det finns inget i den svenska lagstiftningen som kräver att en djurägare ska hålla ett stängsel som hindrar rovdjur från att komma in. I Djurskyddslagen står det att ”en djurägare ska förhindra onödigt lidande hos sina djur”. Detta har av vissa tolkats som ett krav på att hålla RAS. Detta har inget stöd i lagstiftningen.

Som namnet anger så finns inga ”rovdjurssäkra” stängsel. Men ett korrekt uppsatt och underhållet RAS minskar risken för ett angrepp av varg, björn eller lodjur. Men vi har sett många exempel på angrepp innanför korrekt RAS, så det är absolut ingen universallösning.

Ett RAS är ett extra högt elstängsel med högre standard än vad som krävs av ett ”vanligt” stängsel som bara ska hålla husdjuren innanför. Det är avsevärt dyrare att sätta upp ett RAS, ofta uppåt 80–100 kr dyrare än vanligt stängsel per meter.

Men fårägarna kan ju få bidrag?

Det finns vissa möjligheter att få ett begränsat bidrag. Men EU:s jordbrukspolitik är avgörande för nivån, och den varierar stort mellan olika perioder. Det finns bara möjlighet att få bidrag inom vissa regioner i landet. Idag går bara att få bidrag om man bor inom ett befintligt vargrevir. Men de flesta av vargangreppen sommaren 2020 har skett av vandringsvargar utanför reviren, alltså där fårägarna inte kan söka bidrag. Dessutom, när potten pengar är slut måste man vänta till nästa period. Bidragen täcker också bara en mindre del av investeringen.

Sammantaget är det bara ett fåtal av Sveriges fårägare som kan få bidrag till RAS, och det bidraget täcker inte heller de extrakostnader som finns. ***Om de bidrag som hittills betalats ut skulle fördelas på alla fårföretag i Sverige skulle det räcka till några tiotals meter RAS på varje gård.*** Det visar nivån.

Ett RAS kräver också ett stort årligt underhåll. Det kräver att man röjer gräs och annan vegetation vid flera tillfällen under sommaren för att hålla uppe spänningsnivån i stängslet. Det innebär många timmars oavlönat arbete för de djurägare som tvingas till dessa stängsel, jämfört med om man kunde ha traditionellt fårnät.

Boskapsvaktande hundar

I vissa andra länder används boskapsvaktande hundar för att skydda frigående husdjur. Detta kan vara en lösning för ett fåtal svenska fårbesättningar, men det kräver väldigt speciella förutsättningar.

Detta är hundar som skyddar fåren från alla slags yttre faror. Det innebär även främmande människor! Detta gör att det är svårt att kombinera dessa hundar med den svenska allemansrätten. Dessa hundar kan fungera när gården ligger avskilt, men inte alls när det finns ett rörligt friluftsliv. I praktiken så blir marken där djuren går avspärrat område för allmänheten.

Det krävs en mycket kompetent hundägare som kan hantera hunden på ett professionellt sätt. Det här är inga sällskapshundar! Hunden bor tillsammans med sin fårflock. De flesta fårägare har djuren uppdelade i olika grupper på sommaren, bland annat efter avvänjning och vid könssortering av lamm. Då räcker inte en eller två hundar.

En generös bedömning är att mindre än 10 % av de svenska fårbesättningarna har förutsättningar att ha boskapsvaktande hund. På gårdar som kan och vill hålla boskapsvaktande hund ger det ett gott skydd.

Lamadjur och andra vaktande djur

I vissa länder används lamadjur som skydd eller varningssignal för rovdjur. Men då handlar det ofta om mindre rovdjur, som rävar. I Sverige finns inget dokumenterat fall där ett lamadjur har avvärjt en attack från varg. Men det finns exempel på när lamadjuret blir det första att dödas vid ett vargangrepp.

Det finns flera besättningar i Sverige som har lamadjur i sin fårflock och som aldrig haft ett angrepp. Det, i sig, är inget bevis för att de fungerar som avvärjning. Idag finns inga belägg för att lamadjur kan skydda får mot rovdjursangrepp. Alpacka och andra mindre lamadjur fungerar inte alls som skydd.

Ta in djuren på natten

Vid en akut angreppssituation ges ofta rådet att ta in djuren i fårhuset under natten. Ibland förs det argumentet också fram som en generell lösning. Detta är dock fullständigt ogenomförbart i alla besättningar som är över hobbystorlek och som inte har alla betesmarker precis runt fårhuset.

I princip alla fårbesättningar i Sverige har sina djur uppdelade i olika flockar. Naturbetesmarker ligger ofta utspridda på olika platser, inte minst beroende på att fårens naturvård efterfrågas av många. Om vi skulle behöva ta in våra djur i hus på natten skulle de flesta naturbeten bli obetade. Och arbetsinsatsen skulle bli orimlig.

Generellt

En fårägare är en företagare som måste få lönsamhet i sitt företag för att kunna driva sin verksamhet. Det är orimligt att kräva att en företagare ska lägga ner extra arbetstid utan ersättning för att andra i samhället tycker det. Omvänt så skulle konsumenterna aldrig vilja betala det pris som skulle behövas om alla extra kostnader skulle tas ut på produkterna som fåren producerar. En enkel uträkning ger vid handen att priset på lammkött skulle behövas fördubblas. Då skulle konsumenten istället välja importerade alternativ, producerade under sämre förhållanden.

Det finns en ökad efterfrågan på svenskt lammkött, svensk ull och naturvård. Om fårägarna tvingas att stå för alla risker och alla kostnader för rovdjurssituationen som nu råder, kommer det att leda till en minskad fårhållning i Sverige. Det är konsumenterna och politikerna som avgör!

Gudrun Haglund-Eriksson
Ordf. Sv. Fåravelsförbundet/ Rovdjuransvarig

Text Einar de Wit
Redaktör tidningen Fårskötsel